

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU34

Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken och förslag till lagen om ändring i lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Lagförslagen innebär att det grundläggande behovet annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade tas bort från LSS. De hjälpbehov som omfattas av det nämnda grundläggande behovet kommer fortfarande att berättiga till personlig assistans och regleras genom nya bestämmelser. Lagförslagen innebär vidare att stöd som den enskilde behöver på grund av en psykisk funktionsnedsättning för att förebygga att han eller hon fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom ska bli ett grundläggande behov. Därtill föreslås att kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser som en enskild med en psykisk funktionsnedsättning behöver för att han eller hon själv ska klara att tillgodose något av de grundläggande behoven personlig hygien, måltider, av- och påklädning och kommunikation med andra, ska beaktas som en del av hjälpen med det grundläggande behovet i fråga.

Regeringen lämnar även förslag som innebär att föräldraansvaret enligt föräldrabalken ska beaktas vid bedömningen av ett barns behov av personlig assistans genom att det görs schablonavdrag (föräldraavdrag) från barnets behov av hjälp med grundläggande behov och andra personliga behov enligt LSS.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Utskottet föreslår tre tillkännagivanden till regeringen om

- schablonen för föräldraavdrag (s. 15–16)
- barnets bästa (s. 16)

- en utvärdering av lagstiftningen (s. 19).

Utskottets förslag grundas på motionsyrkanden. Utskottet föreslår att riksdagen ska avslå övriga motionsyrkanden.

I betänkandet finns 15 reservationer (S, M, SD, C, V, KD, L, MP). I tre av reservationerna (S, M, V, L, MP) föreslås att riksdagen inte ska göra något tillkännagivande till regeringen.

Behandlade förslag

Proposition 2021/22:214 Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn.

Cirka 30 yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	7
Ärendet och dess beredning	7
Utskottets överväganden	8
Regeringens lagförslag	8
Nytt grundläggande behov	10
Föräldraavdrag	14
Barnets bästa	16
Övriga frågor	17
Reservationer	20
1. Definitionen av grundläggande behov, punkt 2 (SD)	20
2. Definitionen av grundläggande behov, punkt 2 (V, KD)	20
3. Definitionen av grundläggande behov, punkt 2 (C)	21
4. Definitionen av grundläggande behov, punkt 2 (MP)	22
5. Möjlighet att frångå schablonen i vissa fall, punkt 4 (S, M)	22
6. Föräldraavdrag fr.o.m. att barnet fyllt 12 år och metod för att avräkna, punkt 5 (SD, KD)	23
7. Komplettering av schablonen, punkt 6 (KD)	23
8. Komplettering av schablonen, punkt 6 (MP)	24
9. Mer om föräldraavdrag med hänsyn till barnets ålder, punkt 7 (SD)	25
10. Barnets bästa, punkt 8 (S)	25
11. Utvärdering av lagstiftningen, punkt 9 (S, V, L, MP)	26
12. Ekonomiska konsekvenser, punkt 10 (M)	26
13. Åtgärder för snabbare genomslag, punkt 11 (SD, L)	27
14. Särskild LSS-inspektion, punkt 12 (SD)	27
15. Jämställdhetsanalys och arbetsvillkor, punkt 13 (MP)	28
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	29
Propositionen	29
Följdmotionerna	29
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	32

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Regeringens lagförslag

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i

1. socialförsäkringsbalken,
 2. lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.
- Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:214 punkterna 1 och 2.

Nytt grundläggande behov

2. Definitionen av grundläggande behov

Riksdagen avslår motionerna

- 2021/22:4640 av Margareta Fransson (MP) yrkandena 1 och 2,
2021/22:4641 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 1–3 och
2021/22:4642 av Sofia Nilsson m.fl. (C).

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (V, KD)

Reservation 3 (C)

Reservation 4 (MP)

3. Integritetsnära behov

Riksdagen avslår motion

- 2021/22:4638 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 2.

Föräldraavdrag

4. Möjlighet att frånga schablonen i vissa fall

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en möjlighet att frånga schablonen i vissa fall och tillkännager detta för regeringen.

- Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4641 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 4.

Reservation 5 (S, M)

5. Föräldraavdrag fr.o.m. att barnet fyllt 12 år och metod för att avräkna

Riksdagen avslår motionerna

- 2021/22:4638 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 3 och
2021/22:4641 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 5 och 6.

Reservation 6 (SD, KD)

6. Komplettering av schablonen

Riksdagen avslår motion

2021/22:4640 av Margareta Fransson (MP) yrkandena 6 och 7.

Reservation 7 (KD)

Reservation 8 (MP)

7. Mer om föräldraavdrag med hänsyn till barnets ålder

Riksdagen avslår motion

2021/22:4638 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 4 och 5.

Reservation 9 (SD)

Barnets bästa

8. Barnets bästa

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om barnets bästa och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4640 av Margareta Fransson (MP) yrkande 8 och

2021/22:4646 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1.

Reservation 10 (S)

Övriga frågor

9. Utvärdering av lagstiftningen

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en utvärdering av lagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2021/22:4638 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 7 och

2021/22:4646 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 2 och 3.

Reservation 11 (S, V, L, MP)

10. Ekonomiska konsekvenser

Riksdagen avslår motion

2021/22:4646 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 4.

Reservation 12 (M)

11. Åtgärder för snabbare genomslag

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4637 av Bengt Eliasson m.fl. (L) och

2021/22:4638 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 1.

Reservation 13 (SD, L)

12. Särskild LSS-inspektion

Riksdagen avslår motion

2021/22:4638 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 6.

Reservation 14 (SD)

13. Jämställdhetsanalys och arbetsvillkor

Riksdagen avslår motion

2021/22:4640 av Margareta Fransson (MP) yrkandena 3–5.

Reservation 15 (MP)

Stockholm den 9 juni 2022

På socialutskottets vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Acko Ankarberg Johansson (KD), Kristina Nilsson (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Hultberg (M), Linda Lindberg (SD), Mikael Dahlgvist (S), Sofia Nilsson (C), Ulrika Heindorff (M), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Yasmine Bladelius (S), Lina Nordquist (L), Rebecka Le Moine (MP), Pia Steensland (KD), Mats Wiking (S), Per Ramhorn (SD) och Christina Höj Larsen (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2021/22:214 Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn och 27 yrkanden i sex motioner. Regeringens förslag till riksdagsbeslut och förslagen i motionerna finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Utskottets överväganden

Inledning

Betänkandet är disponerat så att utskottet inleder med att behandla regeringens lagförslag. Därefter behandlas motioner som innehåller förslag på tillkännagivanden.

Regeringens lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken och förslag till lag om ändring i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Propositionen

Det grundläggande behovet annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade tas bort

Regeringen föreslår att det grundläggande behovet annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade tas bort från lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. De hjälpbehov som omfattas av det nämnda grundläggande behovet ska fortsatt berättiga till personlig assistans och regleras genom nya bestämmelser.

Behov av stöd för att förebygga vissa beteenden och minska risken för skador till följd av sådana beteenden blir ett nytt grundläggande behov

Regeringen föreslår att stöd som den enskilde behöver på grund av en psykisk funktionsnedsättning för att förebygga att han eller hon fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom ska bli ett grundläggande behov enligt LSS. Hjälp i form av sådant stöd ska anses som hjälp med grundläggande behov oavsett hjälpens karaktär.

Kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser ska beaktas som en del i det grundläggande behov som de avser att tillgodose

Regeringen föreslår vidare att om den enskilde på grund av en psykisk funktionsnedsättning behöver kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser för att han eller hon själv ska klara av att tillgodose något av de grundläggande behoven personlig hygien, måltider, av- och påklädning och kommunikation med andra ska sådana insatser beaktas som en del av hjälpen

med det grundläggande behovet. Hjälp i form av kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser ska anses som hjälp med grundläggande behov oavsett hjälpens karaktär.

Föräldraavdraget ska beaktas genom ett schabloniserat föräldraavdrag

Regeringen föreslår att det, när det gäller bedömningen av behovet av personlig assistans för ett barn, ska bortses från det hjälpbehov som en vårdnadshavare normalt ska tillgodose enligt föräldrabalken med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. Detta ska göras genom ett schablonavdrag (föräldraavdrag) från barnets behov av hjälp med grundläggande behov och andra personliga behov. Föräldraavdrag ska fastställas med hänsyn till barnets ålder och göras dels från grundläggande behov, dels från andra personliga behov.

Vissa stödbehov ska undantas från föräldraavdrag

Regeringen föreslår att det inte ska göras något föräldraavdrag för hjälpbehov som är kopplade till andning eller måltider i form av sondmatning. Det ska inte heller göras något föräldraavdrag för grundläggande behov fr.o.m. den månad då barnet fyller 12 år, för andra personliga behov före den månad då barnet fyller 1 år eller för andra personliga behov fr.o.m. den månad då barnet fyller 18 år.

Föräldraavdragens storlek bör regleras i förordning

Regeringen föreslår att den ska få ett bemyndigande att meddela föreskrifter om föräldraavdragens storlek när det gäller personlig assistans enligt LSS. En bestämmelse i socialförsäkrings-balken ska upplysa om möjligheten för regeringen att meddela föreskrifter om föräldraavdragens storlek när det gäller assistansersättning.

Barnets bästa behöver inte regleras särskilt när det gäller personlig assistans

Slutligen föreslår regeringen att det inte ska införas en särskild bestämmelse om att barnets bästa ska beaktas i fråga om personlig assistans enligt LSS.

Ikraftträdande

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts någon motion som går emot att riksdagen antar regeringens lagförslag. Utskottet anser att riksdagen bör anta regeringens lagförslag av de skäl som anförs i propositionen.

Nytt grundläggande behov

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om definitionen av grundläggande behov och integritetsnära behov.

Jämför reservation 1 (SD), 2 (V, KD), 3 (C) och 4 (MP).

Propositionen

Annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade tas bort

I 9 a § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, anges vilka hjälpbehov som är ett grundläggande behov. Det är fråga om behov av hjälp med andning, personlig hygien, måltider, att klä på och av sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade. Regeringen föreslår att det grundläggande behovet annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade tas bort och att de behov som betraktas som grundläggande i stället ska specificeras i lag. Regeringen anför att det grundläggande behovet annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade är ett tydligt begrepp. Dess innebörd har vuxit fram i den praktiska tillämpningen. Detta har, enligt regeringen, inneburit att rätten till personlig assistans för detta behov har blivit svårbedömd för såväl individer som myndigheter. Avsikten med att ta bort detta grundläggande behov och ersätta det med specificerade bestämmelser är att öka förutsägbarheten och stabiliteten i rätten till personlig assistans.

Behov av stöd för att förebygga vissa beteenden och minska risken för skador till följd av sådana beteenden blir ett nytt grundläggande behov

Regeringen föreslår att stöd som den enskilde behöver på grund av en psykisk funktionsnedsättning för att förebygga att han eller hon fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom ska bli ett grundläggande behov. Detta är i huvudsak en kodifiering av Högsta förvaltningsdomstolens (HFD) praxis (se HFD 2015 ref. 46) och ersätter det stöd som i dagens tillämpning benämns aktiv tillsyn av övervakande karaktär. Rätten till personlig assistans utvidgas genom regeringens förslag eftersom det inte längre krävs att stödet förutsätter ingående kunskaper om den enskilde.

Även fortsättningsvis bör gälla att det inte ska spela någon roll hur den enskildes riskbeteende betecknas. Enligt regeringen bör det avgörande vara om personen, till följd av en psykisk funktionsnedsättning, behöver stöd för att förebygga att han eller hon skadar sig själv, någon annan eller egendom. Någon ändring av nuvarande tillämpning i den här delen är alltså inte avsedd.

När det gäller uttrycket ”fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom” och den där tillhörande riskbedömningen anser regeringen att det, precis som i nuvarande lagstiftning, bör ställas krav på faktiska episoder eller att incidenter uppstår med viss frekvens, för att stödbehovet ska anses tydligt definierat och avgränsbart.

Regeringen anser vidare att en förutsättning för att det nya stödet ska uppfylla sitt syfte, att förebygga allvarliga skador på den enskilde, andra eller egendom, är att den personliga assistenten ger den enskilde ett aktivt stöd. Det nya stödet bör alltså kräva att det finns behov av frekventa ingripanden för att minska risken för att farliga situationer uppstår eller för att hantera sådana situationer. Det ligger då i sakens natur att det nya stödet bör förutsätta att den personliga assistenten befinner sig i den enskildes omedelbara närhet.

Kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser ska beaktas som en del i det grundläggande behov som de avser att tillgodose

I dag är kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser assistansgrundande i sin helhet inom ramen för det grundläggande behovet annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade. Detta gäller utan någon särskild lagreglering av frågan. Regeringen föreslår att stöd i form av kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser ska grunda rätt till personlig assistans på samma sätt som rent praktiska hjälpmoment, såsom duschning, måltider eller av- och påklädning. Detta innebär att kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser som är en förutsättning för att den enskilde ska klara sina grundläggande behov ska beaktas inom ramen för det grundläggande behov som insatserna avser att tillgodose. Det ska alltså inte föras in som en ny grund.

Regeringens förslag är i den här delen en ändring mot nuvarande ordning eftersom kravet på ingående kunskaper om den funktionshindrade tas bort.

Motionerna

Definitionen av grundläggande behov

I kommittémotion 2021/22:4642 av Sofia Nilsson m.fl. (C) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som innebär att kravet på s.k. frekventa ingripanden vid assistans för att förebygga skador på den enskilde, någon annan eller egendom tas bort.

I kommittémotion 2021/22:4641 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att det vid omprövningar av rätten till assistans utifrån det föreslagna nya sjätte grundläggande behovet måste tas hänsyn till att antalet faktiska episoder eller incidenter som riskerar att den enskilde fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom kan ha minskat tack vare insatsen personlig assistans. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att även förebyggande insatser för att minska risken för att farliga

situationer uppstår ska vara assistans-grundande. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att den som ger stödet utifrån det nya föreslagna sjätte grundläggande behovet ska vara tillräckligt nära för att löpande kunna bedöma vilket slags stöd som behöver ges.

I motion 2021/22:4640 av Margareta Fransson (MP) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma i frågan om ”ingående kunskaper”. Motionären anser att det kan finnas en risk att kvaliteten på insatsen sänks om begreppet ”ingående kunskaper” tas bort och att det är angeläget att följa upp ändringen för att säkerställa att så inte sker. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att stryka ordet fysiskt i 9 a § första stycket 6 LSS.

Integritetsnära behov

I kommittémotion 2021/22:4638 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att samtliga grundläggande behov ska anses vara av integritetsnära karaktär i sin helhet. Motionärerna anför att ett behov av hjälp med ett grundläggande behov inte bör styckas upp i vad som är integritetsnära eller inte. De grundläggande behoven bör i stället vara assistansgrundande i sin helhet, vilket skulle innebära att hela den tid det tar att tillgodose dem skulle räknas.

Pågående arbete

Stärkt rätt till personlig assistans vid behov av egenvård

Regeringen föreslog den 6 maj 2022 att det ska införas en lag om egenvård (se prop. 2021/22:244). Med egenvård avses enligt den nya lagen en hälso- och sjukvårdsåtgärd som behandlande hälso- och sjukvårdspersonal har bedömt att en patient kan utföra själv eller med hjälp av någon annan. Regeringen föreslår också att det ska införas ett nytt grundläggande behov i LSS. Behovet avser stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes fysiska hälsa. Hjälpbehov som avser sådant stöd ska vara assistansgrundande i sin helhet. Det ska inte göras något avdrag för föräldraansvar från ett sådant hjälpbehov när barnets behov av personlig assistans bedöms. Regeringen föreslår även att en bestämmelse ska föras in i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) om vissa skyldigheter när vård enligt lagen ges till personer som har stora och varaktiga funktionsnedsättningar.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Propositionen bereds i socialutskottet och planerad dag för justering är den 14 juni och för kammardebatt den 20 juni 2022 (bet. 2021/22:SoU35).

Tidigare riksdagsbehandling

Tillkännagivanden

Riksdagen beslutade den 17 mars 2022 om tre tillkännagivanden till regeringen (bet. 2021/22:SoU12, rskr. 2021/22:188) om att regeringen bör

- genom ett tilläggsdirektiv ge utredningen Statlig huvudmannaskap för personlig assistans (huvudmannaskapsutredningen) ett uppdrag att utarbeta förslag som gör att samtliga hjälpmoment för alla grundläggande behov ska ge rätt till personlig assistans
- tillsätta en utredning med uppdrag att se över dagens system med personligt ombud
- vidta de lagstiftningsmässiga och andra åtgärder som behövs för att det ska kunna utarbetas nationella riktlinjer för rehabilitering, habilitering och hjälpmedel.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare i betänkandet ställt sig bakom regeringens förslag om en ändrad definition av grundläggande behov. Riksdagen bör inte ta något initiativ med anledning av motionerna 2021/22:4640 (MP) yrkandena 1 och 2, 2021/22:4641 (KD) yrkandena 1–3 och 2021/22:4642 (C). Motionerna bör avslås.

Utskottet välkomnar de aktuella förslagen som syftar till att stärka rätten till personlig assistans för vissa målgrupper men vill betona att det krävs mer för att stärka den övergripande rätten till personlig assistans. Utskottet vill därför påminna om tillkännagivandet i betänkande 2021/22:SoU12 om att huvudmannaskapsutredningen ska få ett tilläggsdirektiv om att utarbeta förslag som gör att samtliga hjälpmoment för alla grundläggande behov ska ge rätt till personlig assistans och om vikten av att tillkännagivandet verkställs skyndsamt. Något tillkännagivande med anledning av motion 2021/22:4638 (SD) yrkande 2 behövs inte. Motionen bör avslås.

Föräldraavdrag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en möjlighet att frångå schablonen i vissa fall och tillkännager detta för regeringen. Riksdagen avslår övriga motioner om föräldraavdrag.

Jämför reservation 5 (S, M), 6 (SD, KD), 7 (KD), 8 (MP) och 9 (SD).

Propositionen

Ett schabloniserat föräldraavdrag

Regeringen föreslår att föräldraavdraget ska utgöras av ett schabloniserat avdrag som ska beaktas vid bedömningen av ett barns behov av personlig assistans. Varken lagtext, förarbeten eller rättspraxis anger någon metod för hur man ska fastställa vad som ryms inom ett normalt föräldraansvar. Det finns inte några kompletterande bestämmelser i förordning eller myndighetsföreskrifter och det har inte heller utfärdats några allmänna råd eller liknande som är avsedda att fungera som vägledning. Enligt regeringen finns det ett stort tolkningsutrymme när det gäller föräldraansvarets omfattning i olika åldrar. De oklarheter som råder medför brister i rättssäkerheten vid bedömningen av barns rätt till personlig assistans och assistansersättning. I syfte att öka rättssäkerheten och förutsägbarheten föreslår regeringen därför att föräldraansvaret ska beaktas genom ett schabloniserat föräldraavdrag.

Regeringens bedömning är att föräldraavdragsschablonen bör bestå av två delar; en för grundläggande behov och en annan för andra personliga behov. Det schabloniserade avdraget ersätter det avdrag för föräldraansvar som hittills har gjorts efter en individuell prövning i varje enskilt fall. I övrigt innebär inte föräldraavdraget att bedömningen av rätten till personlig assistans ändras.

Schablonavdragets storlek bör variera med hänsyn till barnets ålder

Enligt regeringen är det viktigt att föräldraavdragsschablonen inte består av alltför många delar. Eftersom föräldraansvarets omfattning varierar med hänsyn till barnets ålder är det dock olämpligt att ha en och samma nivå på schablonen under hela barnets uppväxt. Regeringen föreslår därför att schablonavdragets storlek ska fastställas med hänsyn till barnets ålder.

Vissa stödbehov ska undantas från föräldraavdrag

Regeringen föreslår att det inte ska göras något föräldraavdrag för hjälpbehov som är kopplade till andning eller måltider i form av sondmatning. Föräldraavdrag ska inte heller göras för grundläggande behov fr.o.m. den månad då barnet fyller 12 år, för andra personliga behov före den månad då

barnet fyller 1 år eller för andra personliga behov fr.o.m. den månad då barnet fyller 18 år.

Undantagen från föräldraavdrag bör uttömmande regleras i lag. Regeringen föreslår därför sådana bestämmelser för de aktuella situationerna.

Motionerna

Möjlighet att frångå schablonen i vissa fall

I kommittémotion 2021/22:4641 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att det vid särskilda eller synnerliga skäl ska finnas en möjlighet att frångå en fastställd schablon för föräldraavdrag.

Föräldraavdrag fr.o.m. att barnet fyllt tolv år och metod för att avräkna

I kommittémotion 2021/22:4638 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att föräldraavdrag inte ska göras för barn i ålder 12–18 år.

I kommittémotion 2021/22:4641 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att föräldraavdrag inte bör göras för barn i åldern 12 – 17 år. I yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att avräkningen av schablonen för föräldraavdrag bör göras efter att det totala antalet assistansberättigade timmar (grundläggande behov plus övriga behov) har blivit fastställt.

Komplettering av schablonen

I motion 2021/22:4640 av Margareta Fransson (MP) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om en schablon med möjlighet till individuella kompletteringar. I yrkande 7 föreslås ett tillkännagivande om att ta med syskon i en kompletterande schablon eller på annat sätt. Motionären anser att om det finns syskon som utifrån situationen har svårt att få egen tid med t.ex. föräldrar och att få sina behov tillgodosedda bör det inbegripas i schablonen.

Mer om föräldraavdrag med hänsyn till barnets ålder

I kommittémotion 2021/22:4638 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om en ålderssänkning för när föräldraavdrag inte ska göras för grundläggande behov. I yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att något föräldraavdrag inte ska göras för grundläggande behov fr.o.m. den månad då barnet fyller nio år.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det i undantagsfall kan finnas behov av att inte tillämpa bestämmelsen om schablonavdrag (föräldraavdrag) som regleras i 9 f § i

regeringens lagförslag. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om en sådan bestämmelse. Detta bör riksdagen med delvis bifall till motion 2021/22:4641 (KD) yrkande 4 ge regeringen till känna.

Utskottet har tidigare i betänkandet ställt sig bakom regeringens förslag om ett schabloniserat föräldraavdrag i övrigt. Utskottet anser inte att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av motionerna 2021/22:4638 (SD) yrkandena 3–5, 2021/22:4640 (MP) yrkandena 6 och 7 och 2021/22:4641 (KD) yrkandena 5 och 6. Motionerna bör avslås.

Barnets bästa

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om barnets bästa och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 10 (S).

Propositionen

Regeringen anför att det saknas behov av att införa en särskild bestämmelse om att barnets bästa ska beaktas i fråga om personlig assistans enligt LSS. Det följer redan av såväl 6 a § LSS som barnkonventionen att barnets bästa alltid ska beaktas vid en sådan bedömning som ska göras enligt lagen.

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:4646 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att barnets bästa i fråga om personlig assistans ska tydliggöras.

I motion 2021/22:4640 av Margareta Fransson (MP) yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om barnets bästa.

Utskottets ställningstagande

Utredningen som ligger till grund för regeringens lagförslag föreslår en särskild bestämmelse om att barnets bästa ska beaktas i fråga om personlig assistans enligt LSS. Utskottet delar utredningens bedömning och anser att regeringen bör återkomma med förslag om detta. Detta bör riksdagen, med bifall till motionerna 2021/22:4640 (MP) yrkande 8 och 2021/22:4646 (M) yrkande 1, ge regeringen till känna.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en utvärdering av lagstiftningen och tillkännager detta för regeringen. Riksdagen avslår de övriga motionerna.

Jämför reservation 11 (S, V, L, MP), 12 (M), 13 (SD, L), 14 (SD) och 15 (MP).

Propositionen

Regeringen anför att antalet personer som kan kvalificera sig för såväl assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken som personlig assistans enligt LSS kommer att öka som en följd av de ändringar som görs när det gäller grundläggande behov. Förslaget om föräldraavdrag kan förväntas leda till att fler barn får personlig assistans i en lägre ålder än i dag. Vidare kommer de barn som redan har personlig assistans att kunna beviljas fler timmar vid ett nytt beslut. Regeringen anför att det är svårt att bedöma hur snabbt inflödet till assistansersättningen kommer att ske men bedömer att fem år är en rimlig uppskattning.

Enligt regeringen kommer förslagen att innebära att statens utgifter för assistansersättning ökar och kommunernas utgifter beräknas minska som en följd av förslagen. Ur en offentligfinansiell synpunkt innebär förslagen ökade kostnader eftersom utgiftsökningen för staten är högre än besparingen för kommunerna.

Regeringen anför att även om antalet mottagare av personlig assistans kommer att öka innebär det inte att ansökningarna om tillstånd för personlig assistans nödvändigtvis kommer att öka i någon större utsträckning eftersom många nybeviljade sannolikt kommer att anlita redan existerande anordnare. Regeringen bedömer därför att den ökade arbetsbelastningen för Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) kan hanteras inom myndighetens ram.

Regeringen anför också att förslaget om grundläggande behov ökar den totala volymen av utbetalningar, vilket i sig kan innebära en ökad risk för brottslighet eller felaktiga utbetalningar. Det innebär dock inte att risken ökar i varje enskilt ärende. De förtydliganden som lagförslaget utgör innebär vidare att risken för överutnyttjande och felaktiga utbetalningar minskar, eftersom kriterierna är lättare att verifiera och följa upp.

När det gäller frågan om jämställdhet anför regeringen att fler män än kvinnor beviljas assistansersättning. Orsakerna till detta är inte helt klarlagda och det är därför svårt att bedöma konsekvenserna av de föreslagna ändringarna. Regeringen bedömer dock att det föreslagna grundläggande behovet sannolikt inte kommer att leda till någon större förändring i detta avseende.

Motionerna

Utvärdering av lagstiftningen

I kommittémotion 2021/22:4646 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att följa upp lagstiftningen utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv. Motionärerna anser att alla individer ska ha rätt till en individuell rättssäker prövning av sin förfrågan om rätt till personlig assistans oavsett om de väljer att bo kvar eller flyttar till en annan kommun. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att utvärdera den föreslagna lagstiftningen i syfte att säkerställa kvalitet och kontinuitet och motverka fusk.

I kommittémotion 2021/22:4638 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 7 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med en plan för uppföljning och utvärdering. Motionärerna anför att det finns ett tydligt behov av att kontinuerligt utvärdera effekten av fattade beslut så att effekterna blir de önskade och så att de antagna målen och konventioner följs samt att säkerställa att besluten inte lett till försämrade möjligheter att få assistans.

Ekonomiska konsekvenser

I kommittémotion 2021/22:4646 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om uppföljning av de ekonomiska konsekvenserna av regeringens lagförslag.

Åtgärder för snabbare genomslag

I kommittémotion 2021/22:4638 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör vidta åtgärder för att genomförandet av förstärkningen av rätten till personlig assistans ska få ett snabbare genomslag.

I kommittémotion 2021/22:4637 av Bengt Eliasson m.fl. (L) föreslås ett tillkännagivande om att påskynda genomförandet av förstärkningen av rätten till personlig assistans.

Särskild LSS-inspektion

I kommittémotion 2021/22:4638 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att inom Ivo inrätta en särskild LSS-inspektion. Motionärerna anför att en sådan inspektion bör tillsättas med anledning av det ökade antal ansökningar om tillstånd för personlig assistans som regeringens lagförslag väntas medföra.

Jämställdhetsanalys och arbetsvillkor

I motion 2021/22:4640 av Margareta Fransson (MP) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om jämställdhetsanalyser. Motionären anser att det är angeläget att det görs en specifik jämställdhetsanalys av den personliga

assistenten, särskilt eftersom regeringen anför att jämställdhetsanalysen i propositionen inte är uttömmande när det gäller konsekvenserna av förslagen. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om vikten av att följa utvecklingen av den förändrade lagstiftningen. Motionären anför att regeringens lagförslag väcker frågor som på olika sätt rör gränsdragningen mellan frivillighet och den personliga assistentens roll samt att det är angeläget att följa lagstiftningen ur både den enskildes och assistentens perspektiv. I yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om personliga assistenters arbetsmiljö. Motionären anser att det finns en risk att det föreslagna stödet inte omfattar den tillsyn som kan förebygga skador och risker och som i dag ges i form av ”annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper”. Eftersom villkoren är speciella för en personlig assistent behöver den generella arbetssituationen och arbetsmiljön även ses över.

Utskottets ställningstagande

Det är angeläget att varje individ får en rättssäker bedömning. Enligt utskottets mening finns det ett behov av att med avseende på det följa upp och utvärdera den nu aktuella lagstiftningen i syfte att säkerställa kvalitet och kontinuitet samt motverka fusk. Regeringen bör återkomma med en plan för en sådan utvärdering. Riksdagen bör, med delvis bifall till motionerna 2021/22:4638 (SD) yrkande 7 och 2021/22:4646 (M) yrkandena 2 och 3 ställa sig bakom det som utskottet anför och tillkännage detta för regeringen.

Utskottet anser emellertid inte att något tillkännagivande om uppföljning av de ekonomiska konsekvenserna av regeringens lagförslag är nödvändigt. Motion 2021/22:4646 (M) yrkande 4 bör avslås.

Utskottet ser positivt på den reform av LSS-lagstiftningen som lagförslagen innebär och noterar samtidigt att regeringen bedömer att ändringarna beräknas få full effekt inom fem år. Ett tillkännagivande med anledning av yrkandena om åtgärder för snabbare genomslag för lagstiftningen är inte nödvändigt. Motionerna 2021/22:4637 (L) och 2021/22:4638 (SD) yrkande 1 bör avslås.

När det gäller förslaget om en särskild LSS-inspektion inom Ivo delar utskottet regeringens bedömning, nämligen att en ökad arbetsbelastning med anledning av ett ökat antal mottagare av personlig assistans kan hanteras inom ramen för Ivo. Motion 2021/22:4638 (SD) yrkande 6 bör avslås.

Utskottet anser inte att riksdagen behöver ta något initiativ med anledning av motionsyrkandena om jämställdhetsanalyser och arbetsvillkor för personliga assistenter. Motion 2021/22:4640 (MP) yrkandena 3–5 bör avslås.

Reservationer

1. Definitionen av grundläggande behov, punkt 2 (SD)

av Linda Lindberg (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD) och Per Ramhorn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4641 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna

2021/22:4640 av Margareta Fransson (MP) yrkandena 1 och 2,

2021/22:4641 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 3 och

2021/22:4642 av Sofia Nilsson m.fl. (C).

Ställningstagande

Regeringen framför att det föreslagna grundläggande behovet förutsätter ett aktivt stöd till den enskilde och att det finns ett behov av frekventa ingripanden för att minska risken för att farliga situationer uppstår eller för att hantera sådana situationer. Vi anser att det även måste beaktas att antalet frekventa ingripanden kan ha minskat tack vare den personliga assistansen. Det finns annars en risk att en person som minskat ett utagerande tack vare assistansen förlorar sin assistans vid en omprövning. För att förtydliga att sådana hänsyn ska tas anser vi att den föreslagna bestämmelsen även bör innefatta att förebyggande insatser för att minska att risken för att farliga situationer ska uppstå ska vara assistansgrundande. Regeringen bör se över detta.

2. Definitionen av grundläggande behov, punkt 2 (V, KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Pia Steensland (KD) och Christina Höj Larsen (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4641 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 1–3 och

avslår motionerna
2021/22:4640 av Margareta Fransson (MP) yrkandena 1 och 2 samt
2021/22:4642 av Sofia Nilsson m.fl. (C).

Ställningstagande

Regeringen framför att det föreslagna grundläggande behovet förutsätter ett aktivt stöd till den enskilde och att det finns ett behov av frekventa ingripanden för att minska risken för att farliga situationer uppstår eller för att hantera sådana situationer. Vi anser att det även måste beaktas att antalet frekventa ingripanden kan ha minskat tack vare den personliga assistansen. Det finns annars en risk att en person som minskat ett utagerande tack vare assistansen förlorar sin assistans vid en omprovning. För att förtydliga att sådana hänsyn ska tas anser vi att den föreslagna bestämmelsen även bör innefatta att förebyggande insatser för att minska att risken för att farliga situationer ska uppstå ska vara assistansgrundande. Regeringen bör se över detta.

Vi anser vidare att det inte bör ställas något krav på att den person som ger personlig assistans ständigt ska behöva vara i den enskildes omedelbara närhet. Det ska i stället vara den personliga assistentens kvalificerade bedömning av hur långt avstånd som bör hållas till den assistansberättigade som måste vara avgörande. Regeringen bör se över även detta.

3. Definitionen av grundläggande behov, punkt 2 (C)

av Sofia Nilsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4642 av Sofia Nilsson m.fl. (C) och
avslår motionerna
2021/22:4640 av Margareta Fransson (MP) yrkandena 1 och 2 samt
2021/22:4641 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Regeringens förslag om att kravet på ingående kunskaper tas bort riskerar att få en mycket begränsad effekt om kravet på frekventa ingripanden bevaras. Det skulle innebära att den enskilde, för att få behålla sin assistans i den del som avser förebyggande stöd, måste misslyckas med själva målet för assistansen – att förebygga situationer där det krävs ingripanden. En väl-fungerande assistans innebär att frekvensen av ingripanden minskar, vilket vid en ny bedömning skulle kunna innebära att den enskilde mister sin assistans.

Jag anser därför att regeringen bör återkomma med ett lagförslag i vilket kravet på frekventa ingripanden tas bort.

4. Definitionen av grundläggande behov, punkt 2 (MP)

av Rebecka Le Moine (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4640 av Margareta Fransson (MP) yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna

2021/22:4641 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 1–3 och

2021/22:4642 av Sofia Nilsson m.fl. (C).

Ställningstagande

När det gäller regeringens förslag om att begreppet ingående kunskaper ska tas bort är det viktigt att kvaliteten på insatsen inte sänks. Regeringen har förtydligat att lagändringen inte har något sådant syfte, utan att det i stället är ett sätt att avgränsa det grundläggande behovet. Jag anser likväl att det är angeläget att följa frågan så att det inte finns en risk för att kvaliteten på insatsen sänks. Regeringen bör säkerställa det och återkomma i frågan.

Jag anser vidare att ordet fysiskt bör tas bort från den föreslagna formuleringen av det sjätte behovet. Det kan finnas situationer där ett visst beteende skulle kunna skada någon annan psykiskt. Det bör omfattas av bestämmelsen. Jag anser därför att regeringen bör justera lagförslaget genom att ordet fysiskt stryks.

5. Möjlighet att frågå schablonen i vissa fall, punkt 4 (S, M)

av Kristina Nilsson (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Hultberg (M), Mikael Dahlgvist (S), Ulrika Heindorff (M), Yasmine Bladelius (S) och Mats Wiking (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2021/22:4641 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 4.

Ställningstagande

Utskottet har tidigare i betänkandet ställt sig bakom regeringens lagförslag om ett schabloniserat föräldraavdrag. Enligt vår uppfattning är förslaget väl avvägt. Vi anser inte att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av yrkandet. Motionen bör avslås.

6. Föräldraavdrag fr.o.m. att barnet fyllt 12 år och metod för att avräkna, punkt 5 (SD, KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Linda Lindberg (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Pia Steensland (KD) och Per Ramhorn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4638 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 3 och

2021/22:4641 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 5 och 6.

Ställningstagande

Vi anser att regeringens lagförslag om att föräldraavdrag ska göras för barn fr.o.m. den månad barnet fyller 12 år t.o.m. den månad då barnet fyller 18 år skulle innebära en mer restriktiv reglering än nuvarande praxis. Ungdomar med behov av assistans dygnet runt skulle enligt förslaget bli helt beroende av sina föräldrar under en timme per dag. Vi anser därför att föräldraavdrag inte ska göras fr.o.m. den månad då barnet fyller 12 år t.o.m. en månad då barnet fyller 18 år. Regeringen bör se över detta.

När det gäller avräkningen av schablonen anser vi vidare att schablonen bör dras av efter att det totala antalet assistansberättigade timmar har blivit fastställt. Det finns annars en risk att ett barn med omfattande funktionsnedsättning hamnar under gränsen på 20 timmars grundläggande behov per vecka om föräldraavdrag görs utan att beakta barnets helhetsbehov. Vi anser att regeringen bör se över även detta.

7. Komplettering av schablonen, punkt 6 (KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD) och Pia Steensland (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4640 av Margareta Fransson (MP) yrkande 7 och
avslår motion

2021/22:4640 av Margareta Fransson (MP) yrkande 6.

Ställningstagande

När det gäller det schabloniserade föräldraavdraget anser vi att situationen för syskon till det assistansberättigade barnet bör kunna beaktas. Ett syskon kan t.ex. ha svårt att få egen tid med sina föräldrar och få sina egna behov tillgodosedda. Vi anser därför att regeringen bör ta med syskon i en kompletterande schablon eller på annat sätt säkerställa att de har möjlighet att få sina behov tillgodosedda.

8. Komplettering av schablonen, punkt 6 (MP)

av Rebecka Le Moine (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4640 av Margareta Fransson (MP) yrkandena 6 och 7.

Ställningstagande

När det gäller det schabloniserade föräldraavdraget anser jag att det bör finnas utrymme för individuella kompletteringar. Regeringen bör se över detta.

Jag anser vidare att situationen för syskon till det assistansberättigade barnet bör kunna beaktas i en schablon. Ett syskon kan t.ex. ha svårt att få egen tid med sina föräldrar och att få sina egna behov tillgodosedda. Jag anser därför att regeringen bör ta med syskon i en kompletterande schablon eller på annat sätt säkerställa att de har möjlighet att få sina behov tillgodosedda.

9. Mer om föräldraavdrag med hänsyn till barnets ålder, punkt 7 (SD)

av Linda Lindberg (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD) och Per Ramhorn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2021/22:4638 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 4 och 5.

Ställningstagande

Det är välkommet att föräldraavdrag ska göras genom ett schablonavdrag men vi anser att det är viktigt att säkerställa att föräldraavdraget inte blir för stort. När det gäller föräldraavdrag för grundläggande behov anser vi att åldern bör sänkas i förhållande till regeringens förslag. Vi anser att tolv år är en för hög ålder och vill därför se en ålderssänkning. Stöd som ett barn över nio år behöver är vidare inte av den karaktären att det borde omfattas av grundläggande hjälpbehov. Vi anser därför att det inte ska göras något föräldraavdrag för grundläggande behov fr.o.m. den månad då barnet fyller nio år.

10. Barnets bästa, punkt 8 (S)

av Kristina Nilsson (S), Ann-Christin Ahlberg (S), Mikael Dahlgqvist (S), Yasmine Bladelius (S) och Mats Wiking (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4640 av Margareta Fransson (MP) yrkande 8 och

2021/22:4646 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi vill framhålla att det följer redan av såväl 6 a § LSS som barnkonventionen att barnets bästa alltid ska beaktas vid en bedömning i fråga om personlig assistans enligt LSS. Vi delar regeringens bedömning att det saknas behov av att införa en särskild bestämmelse om detta i LSS. Något tillkännagivande behövs därför inte.

11. Utvärdering av lagstiftningen, punkt 9 (S, V, L, MP)

av Kristina Nilsson (S), Ann-Christin Ahlberg (S), Mikael Dahlqvist (S), Yasmine Bladelius (S), Lina Nordquist (L), Rebecka Le Moine (MP), Mats Wiking (S) och Christina Høj Larsen (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4638 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 7 och

2021/22:4646 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Vi utgår från att regeringen kommer att följa frågan och vid behov återkomma. Något tillkännagivande om utvärdering av lagstiftningen behövs inte.

12. Ekonomiska konsekvenser, punkt 10 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M) och Ulrika Heindorff (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4646 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 4.

Ställningstagande

Vi anser vidare att de ekonomiska konsekvenserna av regeringens förslag är dåligt underbyggda och analyserade. Oklara ekonomiska konsekvenser och en oklar finansiering riskerar att skapa oro hos många som är beroende av personlig assistans. För att undvika detta anser vi att det är angeläget att regeringen följer upp de ekonomiska konsekvenserna av lagförslaget.

13. Åtgärder för snabbare genomslag, punkt 11 (SD, L)

av Linda Lindberg (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Lina Nordquist (L) och Per Ramhorn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:4637 av Bengt Eliasson m.fl. (L) och
2021/22:4638 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Enligt regeringens bedömning kommer det att ta fem år innan reformen har fått full effekt. Vi anser att det är för lång tid utifrån hur angelägen reformen är och menar därför att regeringen bör vidta åtgärder för att se till att reformen kan få ett snabbare genomslag.

14. Särskild LSS-inspektion, punkt 12 (SD)

av Linda Lindberg (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD) och Per Ramhorn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4638 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 6.

Ställningstagande

Regeringens förslag kan leda till att fler personer än i dag kommer att omfattas av insatsen personlig assistans. Detta kan i sin tur leda till ett utökat antal ansökningar om tillstånd för att bedriva personlig assistans. Vi anser att det bör tillsättas en egen avdelning inom Ivo som enbart sysslar med frågor som är kopplade till LSS. Inspektionen bör bl.a. ha i uppdrag att hantera all tillsyn, säkerställa att den enskildes rättigheter tillvaratas och arbeta för att stoppa kriminalitet bland assistansutförarna. Vi anser att regeringen bör verka för att en s.k. LSS-inspektion inrättas inom Ivo.

15. Jämställdhetsanalys och arbetsvillkor, punkt 13 (MP)

av Rebecka Le Moine (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4640 av Margareta Fransson (MP) yrkandena 3–5.

Ställningstagande

Det är oklart varför fler män än kvinnor beviljas assistansersättning. Jag anser att det är angeläget att det görs en specifik jämställdhetsanalys av den personliga assistansen. Det är angeläget för alla – de berörda enskilda, myndigheterna i sin myndighetsutövning och de personliga assistenterna i sin yrkesutövning. Regeringen bör därför vidta åtgärder för en jämställdhetsanalys av nuvarande regelverk och kommande förslag.

Jag anser vidare att arbetssituationen och arbetsmiljön för personliga assistenter behöver ses över eftersom villkoren är speciella. Något som särskilt behöver ses över är assistenternas möjlighet att signalera vid eventuella problem i arbetsmiljön, utan att skada förtroendet mellan assistenten och den enskilde. Slutligen anser jag att det är viktigt att regeringen följer utvecklingen av den förändrade lagstiftningen, särskilt när det kommer till gränsdragningen mellan den enskildes frihet och den personliga assistentens roll.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2021/22:214 Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Följdmotionerna

2021/22:4637 av Bengt Eliasson m.fl. (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att påskynda genomförandet av förstärkningen av rätten till personlig assistans och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4638 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att genomförandet av förstärkningen av rätten till personlig assistans ska få ett snabbare genomslag och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samtliga grundläggande behov ska anses vara av integritetsnära karaktär i sin helhet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föräldraavdrag inte ska göras för barn i åldern 12–18 år och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ålderssänkning för när föräldraavdrag inte ska göras för grundläggande behov och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att något föräldraavdrag inte ska göras för grundläggande behov fr.o.m. den månad då barnet fyller 9 år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inom Ivo inrätta en särskild LSS-inspektion och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en plan för uppföljning och utvärdering och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4640 av Margareta Fransson (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återkomma i frågan om ”ingående kunskaper” och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stryka ordet fysiskt i 9 a § första stycket 6 lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jämställdhetsanalyser och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att följa utvecklingen av den förändrade lagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om personliga assistenters arbetsmiljö och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om schablon med möjlighet till individuella kompletteringar och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta med syskon i en kompletterande schablon eller på annat sätt och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barnets bästa och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4641 av Pia Steensland m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det vid omprövningar av rätten till assistans utifrån det föreslagna nya sjätte grundläggande behovet måste tas hänsyn till att antalet faktiska episoder eller incidenter som riskerar att den enskilde fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom kan ha minskat tack vare insatsen personlig assistans, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att även förebyggande insatser för att minska risken för att farliga situationer uppstår ska vara assistansgrundande och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som ger stödet utifrån det nya föreslagna sjätte grundläggande behovet ska vara tillräckligt nära för att löpande kunna bedöma vilket slags stöd som behöver ges och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det vid särskilda eller synnerliga skäl ska finnas en möjlighet att frångå en

- fastställd schablon för föräldraavdrag och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föräldraavdrag inte bör göras för barn i åldern 12–17 år och tillkännager detta för regeringen.
 6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avräkningen av schablonen för föräldraavdrag bör göras efter att det totala antalet assistansberättigade timmar (grundläggande behov plus övriga behov) har blivit fastställt och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4642 av Sofia Nilsson m.fl. (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som innebär att kravet på s.k. frekventa ingripanden vid assistans för att förebygga skada på den enskilde, någon annan eller egendom tas bort och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4646 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnets bästa i fråga om personlig assistans ska tydliggöras och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp lagstiftningen utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera den föreslagna lagstiftningen i syfte att säkerställa kvalitet och kontinuitet och motverka fusk och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppföljning av de ekonomiska konsekvenserna av regeringens lagförslag och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 51 kap. 6 och 11 a §§ socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

51 kap.**6 §¹**

När behovet av personlig assistans bedöms för ett barn ska det bortses från det hjälpbehov som en vårdnadshavare normalt ska tillgodose enligt föräldrabalken med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. *Detta gäller dock inte till den del hjälpbehovet avser*

1. andning,
2. åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälp med andning ska kunna ges,
3. måltider i form av sondmatning, eller
4. åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider.

När behovet av personlig assistans bedöms för ett barn ska det bortses från det hjälpbehov som en vårdnadshavare normalt ska tillgodose enligt föräldrabalken med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter.

Detta ska göras genom schablonavdrag (föräldraavdrag) från barnets behov av hjälp med grundläggande behov och andra personliga behov enligt 9 a § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Föräldraavdrag ska fastställas med hänsyn till barnets ålder och göras dels från grundläggande behov, dels från andra personliga behov. Avdrag ska dock inte göras till den del hjälpbehovet avser

¹ Senaste lydelse 2020:440.

1. andning,
2. åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälp med andning ska kunna ges,
3. måltider i form av sondmatning,
4. åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider,
5. grundläggande behov från och med den månad då barnet fyller 12 år,
6. andra personliga behov före den månad då barnet fyller ett år, eller
7. andra personliga behov från och med den månad då barnet fyller 18 år.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om föräldraavdragens storlek.

Om omvårdnadsbidrag lämnas får det inte påverka bedömningen enligt 3 §.

11 a §²

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen

1. meddela ytterligare föreskrifter om sådana belopp som avses i 11 § första och andra styckena, och

2. meddela föreskrifter om i vilken omfattning tid som avses i 9 a § *andra* stycket 1 och 2 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade berättigar till assistansersättning.

2. meddela föreskrifter om i vilken omfattning tid som avses i 9 a § *fjärde* stycket 1 och 2 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade berättigar till assistansersättning.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för assistansersättning som avser tid före ikraftträdandet.

² Senaste lydelse 2018:555.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs att 9 a och 9 f §§ lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Med personlig assistans enligt 9 § 2 avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med *andning, sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov)*. Hjälp med andning eller med måltider i form av sonmatning ska anses som sådant stöd, oavsett hjälpens karaktär.

Föreslagen lydelse

9 a §¹

Med personlig assistans enligt 9 § 2 avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med *ett eller flera grundläggande behov. Med grundläggande behov avses*

1. andning,
2. personlig hygien,
3. måltider,
4. av- och påklädning,
5. kommunikation med andra,

och

6. stöd som den enskilde behöver på grund av en psykisk funktionsnedsättning för att förebygga att han eller hon fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom.

Om den enskilde på grund av en psykisk funktionsnedsättning behöver kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser för att han eller hon själv ska klara att tillgodose ett grundläggande behov som avses i första stycket 2–5, ska sådana insatser beaktas som en del av hjälpen med det grundläggande behovet.

Hjälp med behov enligt första stycket 1 och 6 ska anses som hjälp med grundläggande behov, oavsett hjälpens karaktär. Detta gäller även hjälp med måltider i form av sonmatning och hjälp i form av kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser.

Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats enligt 9 § 2 för andra personliga behov om

¹ Senaste lydelse 2020:441.

behoven inte tillgodoses på annat sätt. Om behovet avser hjälp med andning, omfattar rätten till insats alla åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälpen ska kunna ges. Om behovet avser hjälp med måltider i form av sondmatning, omfattar rätten till insats alla åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider. Personlig assistans för andra personliga behov avser även

1. tid under den enskildes dygnsvila när en assistent behöver vara tillgänglig i väntan på att den enskilde behöver hjälp utan att det är fråga om tillsyn (väntetid),

2. tid under den enskildes dygnsvila när en assistent i stället behöver finnas till förfogande på annan plats i väntan på att den enskilde behöver hjälp (beredskap), och

3. tid när en assistent behöver vara närvarande i samband med en aktivitet utanför den enskildes hem på grund av att ett hjälpbehov kan förväntas uppstå.

Den som har behov av mer än en personlig assistent samtidigt, har rätt till två eller flera assistenter endast om möjligheterna att få bidrag enligt lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag eller hjälpmedel enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), har utretts.

9 f §²

När behovet av personlig assistans bedöms för ett barn ska det bortses från det hjälpbehov som en vårdnadshavare normalt ska tillgodose enligt föräldrabalken med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. *Detta gäller dock inte till den del hjälpbehovet avser*

1. andning,
2. åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälp med andning ska kunna ges,
3. måltider i form av sondmatning, eller
4. åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider.

När behovet av personlig assistans bedöms för ett barn ska det bortses från det hjälpbehov som en vårdnadshavare normalt ska tillgodose enligt föräldrabalken med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter.

Detta ska göras genom schablonavdrag (föräldraavdrag) från barnets behov av hjälp med grundläggande behov och andra personliga behov enligt 9 a §. Föräldraavdrag ska fastställas med hänsyn till barnets ålder och göras dels från grundläggande behov,

² Senaste lydelse 2020:441.

dels från andra personliga behov. Avdrag ska dock inte göras till den del hjälpbehovet avser

- 1. andning,*
- 2. åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälp med andning ska kunna ges,*
- 3. måltider i form av sondmatning,*
- 4. åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider,*
- 5. grundläggande behov från och med den månad då barnet fyller 12 år,*
- 6. andra personliga behov före den månad då barnet fyller ett år, eller*
- 7. andra personliga behov från och med den månad då barnet fyller 18 år.*

Regeringen får meddela föreskrifter om föräldraavdragens storlek.

Om omvårdnadsbidrag lämnas får det inte påverka bedömningen av behovet av personlig assistans.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för personlig assistans som avser tid före ikraftträdandet.